

GHEORGHE ILEA – ”Totul se reduce la felul în care știm să jucăm șotronul vieții, între dragoste și moarte”

de Otilia Teposu

Nr. 1258, 2017

Magia țesăturilor vechi

- În mileniul trei, care pare să se despartă de sat, fără să privească înapoi cu părere de rău, dvs. sunteți, prin excelență, un pictor al universului țărănesc. Ce vă mână din spate către o zonă considerată vetustă și anacronică, în comparație cu idealurile lumii de azi. De ce să pictezi, cu atâta înverșunare, costume țărănești, țesături, dantele vechi, ciucuri și cuverturi, e-adevărat, transformate, adesea, în picturi de excepție?

- Încăpățânarea mea vine din dorința de a transpune sincer și adevărat tot ceea ce alcătuiește lumea în care m-am născut. Încerc ca pictura pe care o fac să fie vie. Asta presupune o participare totală din partea mea. Eu nu mă simt plecat deloc din Bucea natală, satul meu din Apuseni, chiar dacă stau de zeci de ani la Zalău. Satul acesta este pentru mine un fel de Macondo, un loc magic de unde îmi trag seva. Am o serie de lucrări prin care am recompus universul acela, l-am recuperat și l-am transpus pe pânză. În lumea de azi, a căutărilor frenetice, a rămâne tăcut și uimit în fața unor țesături țărănești, făcute cu trudă și răbdare, pe parcursul unui an întreg, de la semănatul cânepii și tunsul oilor, până la veșmântul croit, cusut, împletit, te poate așeza pe un sens contrar vremurilor actuale. Dar pe mine nu asta mă interesează. Cele mai multe din țesăturile pe care le-am pictat au fost făcute de bunicile soției mele, Livia, și de mamele noastre. Am rămas captivat de frumusețea culorilor și formelor materialului și am acceptat rolul umil de a copia ce văd, în speranța că astfel mă pot apropia mai mult și pot înțelege o lume în care o familie întregă era îmbrăcată de femeia, de mama care, odată cu lâna și cânepa, împletea și dorul, dragostea și gândurile ei. E un omagiu, dacă vrei, adus dragostei și înțelepciunii cu care femeile își alcătuiesc universul casnic, familial. Am întâlnit destul de des în Vechiul, dar și în Noul Testament, termeni referitori la haină și la îmbrăcare. Nu e vorba de țesătura în sine, ci de o stare interioară care răzbate în afară. "Haina" e o temă care mă preocupă de multă vreme. Am pictat un pulovăr tricostat de Livia cu fir de lână alb și negru, "Haina de iarnă". Am pictat și o vestă făcută de mama și am numit-o "Haina călduroasă". Mai am o haină, o manta de ceferist nou-nouță, mai bine zis neofolosită, pe care tatăl meu mi-a lăsat-o special să-mi fac un palton. Încă nu mi-am făcut, dar ea va apărea în lucrarea "Haina fără umbră". Daniel, băiatul meu, mi-a cumpărat pantofi, Oana, fiica mea, mi-a dăruit cămăși, Komi, prietenul meu, mi-a promis haina rămasă de la fratele lui și prietenul meu Nicolae. Văd că toată lumea vrea să mă îmbrace, din dragoste. De fapt, prezența unei ființe dragi te protejează ca un veșmânt.

- Copiii de la țară nu prea au acces la desene și la culori. Intră repede în rânduiala gospodăriei. Cum ați descoperit că vă atrage pictura?

- Eu am vrut să mă fac pictor de la trei ani. Îmi amintesc că pe-atunci venea la noi un om ca să cumpere lapte, și de fiecare dată îmi cerea o bucată de hârtie și un creion și îmi desena tot felul de personaje și de lucruri, până când mama îi pregătea oala cu laptele. Eram fascinat de desenele lui și o rugam mereu pe mama să-l pună să-mi deseneze câte ceva, căci mie îmi era rușine să-l tot sâcâi. Eram uimit nu atât de mișcarea creionului pe hârtie, cât de lumea care se naștea din linii și puncte în fața mea. De atunci am știut că vreau să mă fac pictor. Nu cred că eu am ales pictura, ci ea m-a ales pe mine. Și-apoi, aveam antecedente în familie. Unchiul meu, fratele mamei, a făcut pictura cu Camil Ressu, și mama a vrut foarte mult ca eu să-l urmez în cariera de pictor. Ea a fost cea care a insistat și m-a sprijinit enorm și după ce tatăl meu a murit, în timp ce eram în clasa a

noua. Am început artele plastice la Oradea mai întâi, apoi am venit la Cluj. În timp, când am crescut, lucrurile s-au mai filtrat și am început să-mi caut subiecte de desen și pictură în lumea care mă înconjura, dar n-am putut uita niciodată de locul în care m-am născut. Am înțeles că, uneori, frumosul stă dincolo de simpla, aparenta înfățișare a unor lucruri. Am să-ți spun ceea ce mi-a zis mama odată. "Măi Ghiță, tu știi care a fost cea mai mare bucurie și cea mai mare supărare din viața mea? Uite, când ți-am făcut ție molitva, adică atunci când ai avut 40 de zile și te-am dus la biserică să-ți citească preotul, atunci a fost cea mai mare bucurie din viața mea, iar când a murit tatăl tău și a trebuit să-i găsească loc de mormânt, atunci a fost cea mai mare durere din viața mea." M-a marcat profund ceea ce mi-a spus mama și de multe ori m-am gândit apoi că soarta unui artist este să surprindă și să redea tocmai aceste trăiri grave, unice, aproape irepetabile, să le găsească un corespondent în lumea culorilor. Totul se reduce, la urma urmei, la felul în care știm să jucăm șotronul vieții, între dragoste și moarte.

Îngerul vacilor

- *Lucrările reunite sub titlul "Șura" sunt tot o întoarcere în vremea copilăriei?*

- În lucrările cu acest titlu am recompus, din panouri separate, șura din gospodăria mamei, cu toate obiectele și detaliile ei, cu toată poezia lor. N-am uitat nimic. Am pictat pe pânză, în mărime naturală, un perete al șurii noastre, care era făcut din grinzi de lemn. "Șura" e compusă din zece pânze, care alăturate redau în dimensiune naturală acest perete. Ce să spun despre pictura "Șura" pe scurt? Am vrut să o pictez într-un anumit mod, o știam doar foarte bine, dar a ieșit cu totul altfel. Când am pictat-o, parcă era însuflețită, am comunicat cu ea într-un mod subtil, care mi-a reamintit detalii și întâmplări din copilăria trecută. Am lucrat de dimineață până seara, ca și cum aș fi fost sub influența unui dicteu automat. Pictam fără să mă duc pe un drum cunoscut, totuși. Pictam ceea ce credeam că înseamnă pentru mine locul acela. Eu cred că a fost o inspirație de la Duhul Sfânt. După ce am terminat lucrarea, am plecat la Zalău și am revenit în Bucea peste două săptămâni. Când m-am dus la șură, încă o vedeam destul de colorată, dar după alte două săptămâni, misterul s-a dus, am văzut-o normal, ca pe orice altă șură din sat, așa cum o vede oricine - un simplu perete din bârne de lemn. Magia trecuse din realitate în pictura mea.

- *Pe "Îngerul vacilor" l-ați descoperit tot acolo?*

- Satul nostru este situat pe drumul dintre Cluj și Oradea, lângă Munții Pădurea Craiului. Nu a fost cooperativizat, oamenii au rămas proprietari ai pământului, acesta nefiind confiscat de stat. Faptul că au fost stăpâni ai pământului lor le-a modelat un sistem de gândire mai sănătos și mai responsabil. Sătenii creșteau animale multe, mai ales vaci. Noi, totdeauna am avut vaci, până în 1999. Când zic "noi", mă refer de la strămoși încoace. Desenam mult vaci, îmi umpleam și eu timpul până ele pășteau. Am avut și un catalog, "Fânul", cu ocazia unei expoziții personale de la București. "Îngerul vacilor" face parte din mitologia aceluia loc deosebit care este satul meu. La vârsta de zece-unsprezece ani, am plecat din sat la școală, și în anii aceia am trăit cele mai profunde stări și emoții din viața mea. Nu era tristețe mai mare decât momentul acestor despărțiri,

când memoram culori, mirosuri, sunete, și nici bucurie mai mare decât regăsirea lor. Până la "mutarea" finală de care nimeni nu scapă - e vorba, desigur, despre moarte, pe care bunicul meu o numea "singura dreptate pe lumea asta", avem parte de-a lungul vieții de mutări mai mici, dintr-un loc în altul. Nu poți ști care mutări sunt câștigătoare pe termen lung și care nu. Mutarea te scoate din mediul tău, îți prilejuește noi comparații, te poți vedea în raport cu alții, iar aceștia te înțeleg în felul lor. Oricum, iei cu tine pe unde te duci tot ce ține de zestrea magică a locului în care ești născut. "Îngerul vacilor" are locul lui foarte clar. Ar fi multe de vorbit despre locul copilăriei mele și nu sunt în stare să epuizez totul în câteva fraze.

- *Ați avut un proiect interesant și foarte apreciat, legat de niște biserici de lemn. Același univers al satului românesc...*

- Când îmi aleg un motiv sau un proiect pentru pictură trebuie să mă surprindă cu ceva. Să găsească în el ceva ce mă atrage. În cazul proiectelor mai ample, printre care se numără și proiectul "Document", cel al bisericilor de lemn, trebuie îndeplinite două condiții: să fie ofertante din punct de

vedere plastic și să aibă un potențial mare de conexiuni ideatice. Bisericile vechi de lemn sunt foarte frumoase. Aproape toate au fost pictate în interior, unele și în exterior. Pictura însă, în mare parte, a fost afectată de intemperii. Prima biserică pe care am pictat-o a fost din satul Păușa, județul Sălaj. Lucrarea "Păușa" este compusă din unsprezece pânze de mari dimensiuni. A doua e "Ciucea-Gălpâia" și redă bolta naosului din biserică aflată la Muzeul Octavian Goga din Ciucea, județul Cluj, care a fost adusă din satul Gălpâia, județul Sălaj. Pictura este uriașă, are cinci metri înălțime și șaisprezece lungime și e formată tot din panouri de pânză alăturate. În cadrul proiectului "Document", am realizat și expoziția "Povestea mutării", având ca temă mutarea bisericii de la Gălpâia la Ciucea. Toate sunt lucrări de mari dimensiuni, pentru care am muncit mult. Biserica de la Păușa a fost pictată de Ion Pop din Românași. Am lucrat două luni ca să pot reproduce pictura ei exterioară. Am vrut să reproduc exact ceea ce a făcut un meșter cu sute de ani înainte. O vară întreagă am stat în preajma acestei biserici, încercând să retrăiesc stările prin care a trecut pictorul Ion Pop. A fost, cu adevărat, un experiment. Bisericile au o încărcătură deosebită și această experiență m-a marcat profund.

Echipa de acasă

- Să ne întoarcem în Bucea natală. Puteți picta "din vorbe", de data aceasta, un peisaj?

- Văd că ne întoarcem iar la sat și asta îmi place. Satul meu e înconjurat de dealuri cu păduri de fag și mesteceni. Prin el trece Crișul Repede. Pe dealul din fața casei, sunt porțiuni de păduri și pășuni. Primăvara se văd din loc în loc cireși sălbatici înfloriți. Par niște horbote de mătăsuri, pierdute printre ceilalți copaci. Iarna pare un peisaj asiatic pictat în tuș. Îmi place iarna. Siluetele copacilor în tonuri de gri închis se desenează parcă cu penița în hașuri dese, pe griul rece al zăpezii. Norii pictați cu o pensulă moale, mai degrabă în tonuri calde, se adună. Începe să ningă tot mai des, cu fulgi tot mai mari. O liniște ca la începutul lumii se așează peste sat. Totul e atât de alb, încât nu știi dacă fulgii cad sau satul se urcă spre cer. După ce s-au dus norii, o lumină scânteietoare îți rănește ochii și-i faci tot mai mici. Albul pare desăvârșit. Umbrele de un albastru de spirt decupează zăpada. Îmi amintesc că am stat odată mult timp culcat pe sanie și am privit cristalele înghețate ce străluceau în toate culorile pe o întindere mare de zăpadă. Satul meu s-a schimbat mult în ultimul timp, s-a construit, clădirile sunt luminate noaptea, arată altfel față de vremurile trecute. Dar mai demult se vedeau parcă mai bine stelele.

- Aș vrea în încheiere să ne spunei câteva vorbe despre familie, de care păreți foarte legat, despre cât este de important ca un artist să fie înțeles și susținut de cei apropiați.

- Am avut mare noroc cu familia mea și cred că acesta se datorează în principal soției mele, Livia care i-a crescut și pe copiii noștri, Oana și Daniel, în iubire și înțelegere. Pe Livia am cunoscut-o în 1977 la Cluj, la "Arta jucărilor", unde pictam amândoi globuri de sticlă pentru Crăciun. I-a plăcut și ei pictura și, pe parcursul anilor, a devenit un critic bun al picturilor mele. Câteodată, mai pictăm împreună icoane pe sticlă și ne amintim de vremea când pictam globuri. Oana și Daniel au și ei simțul de a vedea o lucrare bună, nu pictează, dar Oana se perfecționează ca graphic designer, iar Daniel se ocupă de galeria de artă "Galeria Ilea", pe care am deschis-o la Cluj, pe strada Petru Maior nr. 13. În galerie sunt expuse și promovate lucrările mele. De asemenea, el planifică participarea la diferite târguri de artă, precum și valorificarea lucrărilor mele pe piața de artă. Sprijinul soției și al copiilor mei contează enorm, nu doar moral, dar fără ajutorul familiei nu puteam realiza efectiv proiectele importante. Le mulțumesc. Suntem cu adevărat o echipă.

- Se poate trăi doar din artă?

- Eu nu fac altceva decât pictură, dar e greu să ajungi în cercul artiștilor. Trebuie să ai un curator, la noi de-abia a început să funcționeze acest sistem. Marketingul de artă e complicat, e vorba de bani, și sunt mulți bani în joc. Trebuie să intri într-un sistem care să te scoată la târguri, la expoziții. Dar trece timp până vinzi ceva. Or, de cele mai multe ori, artistul e căsătorit, are copii, nu poate sta doar în turnul lui de fildeș. Am avut noroc din acest punct de vedere, ai mei, familia, m-au înțeles și m-au ajutat întotdeauna în munca mea. Cei care sunt necăsătoriți riscă tot pe o carte și rămân cel mai adesea singuri până la sfârșit.

- În expoziția deschisă de curând la Muzeul de Artă din Cluj, expuneți împreună cu pictorul Andor Komives care vă este și prieten apropiat. O prietenie care a ajuns legendă în Cluj...

- Cu Komi sunt prieten din clasa a șasea, de când ne-am cunoscut, adică de 46 de ani. Multe s-au scris și se vor scrie despre prietenie, dar întotdeauna ceva scapă. Eu spun doar atât: fiecare om ar trebui să aibă un Komi al lui. Titlul expoziției noastre este "Vânătoare de fluturi". Se pare că arta seamănă mult cu un fluture. Vedem în ea ceea ce nu este. Am auzit de curând că albastrul din aripile fluturelui nu e albastru, ci e numai o iluzie optică, apărută sub influența luminii. Se întâmplă uneori, mai rar, ca așternând niște culori pe pânză, ele să prindă viață. Să fie doar o iluzie? Dar chiar dacă cei care văd lucrările noastre nu vor găsi niciun fluture în această expoziție, îi sfătuiesc să nu renunțe, ci să caute. Ce este arta, dacă nu întruparea unei iluzii?

Fișă biografică

Născut în 1958, în Bucea, Gheorghe Ilea este absolvent al Institutului de Arte Plastice din Cluj. Este prezent în expoziții, galerii și colecții particulare din țară dar și din Ungaria, Spania, Germania, Franța, Statele Unite ale Americii, Italia, Austria, Marea Britanie și Olanda. Este promovată în Europa, de Galeria Plan B, care aparține lui Mihai Pop și lui Adrian Ghenie.